

Poglavje 17

Klavne lastnosti krškopoljskih prašičev ¹

Milena Kovač, Janja Urankar, Anita Ule, Špela Malovrh

17.1 Uvod

Klavno kakovost prašičjih trupov opisujemo z več sklopi lastnosti. V prvi sklop bi lahko uvrstili meritve na trupu, tako tiste, ki jih merimo pri rutinskem ocenjevanju klavnih polovic, kot tiste dodatne, ki jih morda uporabljamo pri poskusih ali selekciji. Sem uvrščamo maso klavnih polovic, klavnost ali klavni izplen, meritve debeline slanine in mišic, ocenjeno mesnatost in posamezne meritve velikosti trupa. V drugi sklop uvrščamo lastnosti, ki jih dobimo pri razsekih. V ta sklop uvrščamo maso in deleže posameznih telesnih delov in posameznih tkiv. V zadnji sklop lastnosti štejemo kemično sestavo klavnih kosov in nekatere osnovne meritve kakovosti mesa, ki jih zajemamo na liniji klanja. Podrobnejšo delitev in definicijo meritev navajamo v Rejskem programu SloHibrid (Kovač in Malovrh, 2012).

Večje zanimanje za kakovost klavnih trupov sodobnih mesnatih genotipov prašičev je prav gotovo vnesel Pravilnik o kakovosti klavnih trupov in kategorizaciji mesa (ULSFRJ, 1985), ki je v Jugoslaviji uvedel kategorizacijo in ocenjevanje trupov prašičev na liniji klanja kot osnovo za plačevanje odkupljenih prašičev. Tudi novejši slovenski pravilnik (ULRS, 2004a,c) dobro ocenjuje mesnate prašiče. Krškopoljskih prašičev ne koljemo v večjih klavnihnicah, kjer se ocenjuje mesnatost. Ker sta konformacija in sestava trupa pri krškopoljskem prašiču drugačna od sodobnih genotipov, ocena mesnatosti po uvedenih metodah ne ocenjuje dobro mesnatosti klavnih trupov avtohtone pasme.

Pri krškopoljskem prašiču smo do sedaj pridobili malo podatkov o klavnih lastnostih, zato smo se odločili, da povzamemo rezultate naših poskusov. Povzeli bomo rezultate iz poskusov, pri katerih smo opisali izvor in podali rezultate o pitanju v prejšnjem poglavju. Rezultate prikazujemo v štirih sklopih, in sicer klavne lastnosti, ki jih zajamemo na liniji klanja, sestavo klavnega trupa po klavnih kosih, sestavo izbranih kosov po tkivih in mesnatost trupa.

17.2 Material in metode dela

Pri prikazu uporabljamo klavne lastnosti, pridobljene v treh poskusih s krškopoljskimi prašiči. Pri vseh smo zbrali meritve, ki jih rutinsko beležimo pri ocenjevanju mesnatosti. Pripravo klavnih trupov in meritve za ocenjevanje in klasifikacijo klavnih polovic na liniji klanja smo opravili v skladu s pravilnikom o kakovosti zaklanih prašičev in kategorizaciji svinjskega mesa (ULRS, 2004a,c), ostale meritve pa so opisane v rejskem programu. Pri poskusu

¹Prispevek je sofinanciran v okviru Izvajanja skupnega temeljnega rejskega programa na področju prašičereje

II smo opravili standardni razsek hladne leve polovice in disekcijo klavnih kosov (EC No 3127/94, 1994; Walstra in Merkus, 1996). Mesnatost smo ocenili na podlagi mesnatosti večvrednih telesnih delov in metodi iz linije klanja. Obe metodi sta sicer prilagojeni mesnatim prašičem. Telesno maso smo izmerili ob koncu poizkusa in jo, kadar je bil konec preizkusa več kot 1 dan pred odvozom v klavnico, korigirali s prirastom med zadnjimi tremi tehtanji na dan pred zakolom.

V **poskusu I** smo zaklali 10 kastratov pasme krškopoljski prašič, saj je ekološki rejec, ki je vzrejal prašiče zunaj v skromnem okolju, želel svinjke obdržati za nadaljnjo rejo. Krmljeni so bili z doma pridelano krmo, ki so jo pretežno sestavljali stranski proizvodi pri pridelavi žit. Nekaj krme so pridobili tudi pri paši na jasi in v gozdu. Prehrana se je skozi pitanje spreminjala. Količine in sestave krme nismo mogli slediti. Pitanci so bili ob zakolu v povprečju stari 347 dni, najmlajši 342 dni in najstarejši 357 dni. Pred zakolom živali niso bile stehtane. Meritve na klavnih polovicah smo opravili v Šunkarni Kodila.

Poskus II smo opravili na 22 svinjkah in 18 kastratih, ki smo jih uhlevili na Pedagoškem raziskovalnem centru za živinorejo Logatec. Naseljeni so bili v skupinskem boku s polnimi tlemi in slamo kot nastilom. Krmili smo jih enkrat dnevno s popolno krmno mešanico pretežno iz žit in otavo po volji. Vodo smo v koritih menjali dvakrat dnevno. Živali so bile zaklane v štirih skupinah. Ob zakolu smo pitance razdelili glede na maso v dve skupini. Prašiče, ki so pred zakolom tehtali pod 135 kg, smo uvrstili v skupino lažje živali, živali s telesno maso nad 135 kg pa v skupino težje živali. V skupini lažjih živali je bilo 19 prašičev, medtem ko jih je bilo v težji skupini 21. Pitanci so bili ob zakolu v povprečju stari 300 dni, najmlajši 236 dni in najstarejši 360 dni. Zakol in meritve smo opravili v klavnici Škofja Loka.

V **poskus III** smo primerjali prašiče pasme krškopoljski prašič in hibrid 12. V poskus je bilo vključenih 6 kastratov in 18 svinjk pasme krškopoljski prašič ter 12 kastratov in 12 svinjk maternalnega hibrida 12. Poskus je potekal na Pedagoško raziskovalnem centru za živinorejo v Logatcu. Prašiči so bili uhlevljeni v skupine po 6 živali istega genotipa in spola v kotcih s polnimi tlemi. Kotce smo dnevno nastiljali in po potrebi kidali. Živali so bile krmljene ročno z omejeno količino popolne krmne mešanice ter otavo po volji. Do vode so imele živali neomejen dostop preko kapljičnih napajalnikov. Od zakola prve skupine do konca poskusa so bile v kotcu le po tri živali. Pitanci so bili ob zakolu v povprečju stari 329 dni, najmlajši 282 dni in najstarejši 371 dni. Zakol in meritve smo opravili v mesarstvu Bobič.

17.3 Rezultati

17.3.1 Meritve klavnih lastnosti na liniji klanja pri krškopoljskem prašiču

Trupi prašičev krškopoljske pasme so bili najtežji v poskusu II (tabela 1). Prašiči so bili v povprečju vsaj za en mesec mlajši kot v drugih dveh poskusih. V prvem poskusu so bili pitanci naseljeni v ekološki reji in smo počasno rast pripisali skromnim pogojem v času pitanja (Kovač in Flisar, 2015). V tretjem poskusu so prašiči izvirali iz ekološke reje in so bili starejši. V poskusnem obdobju so rasli primerno.

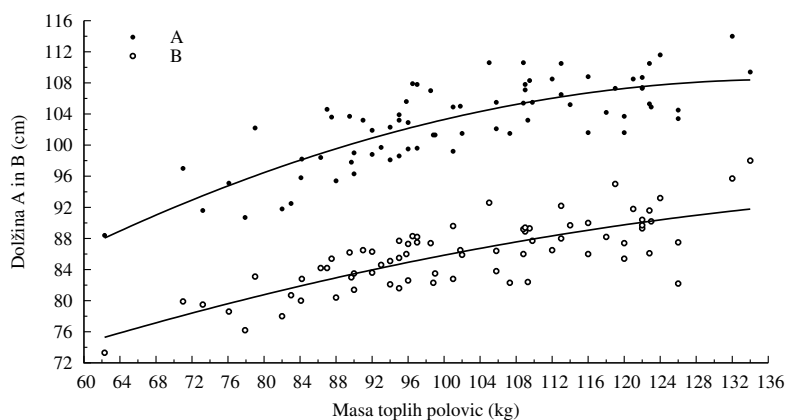
Lastnosti	Poskus I	Poskus II				Poskus III			
		KP- lažji	KP- težji	KP- lažji	KP- težji	H12- lažji	H12- težji		
Število meritev	10	21	19	11	12	12	12	12	
Starost ob zakolu (dni)	346	284	321	295	360	241	289	289	
Masa toplih polovic (kg)	96	97	121	81	108	97	127	127	
Neto dnev. prir. (g/dan)	268	343	379	273	300	404	441	441	
Klaverni izplen (%)	37	25	78.3	2.2	74.2	1.0	77.6	2.3	
DM5 - meritev S (mm)	33.4	6.7	36.6	6.3	43.5	7.4	30.1	3.5	
- meritev M (mm)	61.0	5.3	65.3	5.8	69.3	5.7	66.4	7.5	
- mesnatost (%)	47.8	2.5	41.9	5.1	37.5	5.6	46.9	2.9	
HGP4 - meritev S (mm)			34.8	5.6	47.1	8.5	22.4	3.8	
- meritev M (mm)			49.6	5.7	53.2	5.8	41.5	5.0	
- mesnatost (%)			41.1	5.3	30.2	8.0	51.7	3.2	
Dolžina trupa a (cm)	105	102	107	94	105	106	116	116	
Dolžina trupa b (cm)	86	85	90	80	86	89	95	95	
Debelina slanine (mm)									
- viher	45.3	4.7	62.7	7.0	71.5	7.3	43.7	3.7	
- sredina hrbta	28.7	4.5	35.7	6.1	44.5	8.2	25.8	3.9	
- križ - začetek	39.9	4.5	45.3	7.0	53.0	8.7	36.5	4.5	
- križ - sredina	32.2	6.7	35.6	6.4	42.3	7.7	25.5	4.5	
- križ - konec	39.8	8.2	44.4	6.3	52.6	7.6	34.6	5.7	

*Ocenjena starost na podlagi znanih podatkov o prasičevah

Kovač in sod., Klavne lastnosti krškopoljskih prasičev

Pri prvem poskusu so bile živali zaklane v povprečju stare 11.5 mesecev, v tretjem poskusu pa so bile za 18 dni mlajše (tabela 1). V drugem poskusu so bili prašiči ob zakolu stari v povprečju 10 mesecev in hkrati so bili klavni trupi težji za okrog 13 kg, a smo prašiče zaklali pri dveh masah. Pri lažji skupini so klavni trupi tehtali približno enako kot v prvem poskusu, vendar so bili prašiči ob zakolu dva meseca mlajši. Težji trupi so tehtali okrog 120 kg, kar je 25 kg več kot v prvem poskusu in so bili ob tem v povprečju 25 dni mlajši. Vzrok za slabo rast v prvem poskusu pripisujemo le problematični oskrbi prašičev s krmo. Pokladanje na tla predstavlja velik raztros krme in posledično slab izkoristek krme. Pogosto pa rejci prašičem tudi premalo ponudijo. V poskusu II smo prašičem pokladali le kakovostno otavo po volji in omejene količine mešanice zmletih žit. Ob tej skromni krmi, ki jo lahko v celoti pridelamo doma, so solidno priraščali tudi v hudem mrazu. Neto prirast, kar je povprečen prirast klavnega trupa od rojstva do zakola, je v prvem poskusu za 20 % manjši kot v drugem poskusu. Primerjava prašičev iz poskusa I in težje skupine prašičev iz poskusa II pa še bolj potrjuje, da so bili pogoji v drugem poskusu ugodnejši.

V poskusu III so bili krškopoljski prašiči krmljeni z otavo in omejeno količino krmne mešanice za pitance. Prašiči so imeli nižje neto priraste kot v poskusu II. Rezultati v pitanju so pokazali, da so bili prašiči v tretjem poskusu iz ekološke reje na prostem ob naselitvi v poskus starejši in razmeroma lahki, v poskusu pa so dobro rasli (Kovač in Flisar, 2015). Zaostanek je predvsem zaradi preskromnih razmer v času vzreje v ekološki reji.

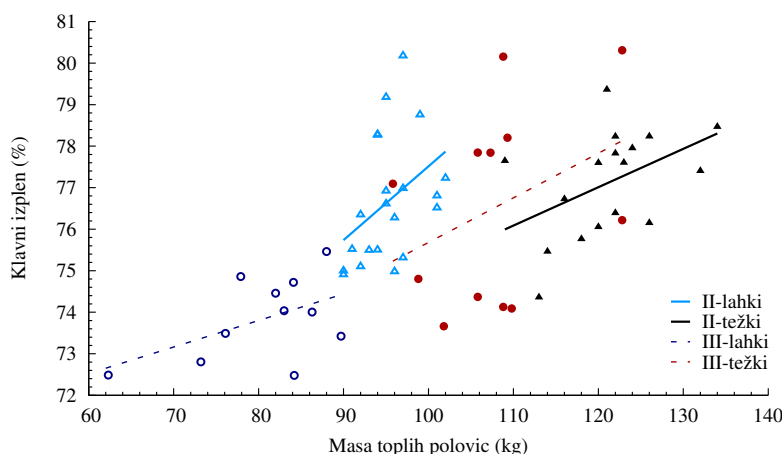

Slika 1: Dolžina klavnih trupov in masa toplih klavnih polovic

Dolžina klavnih trupov se povečuje z rastjo prašičev avtohtone pasme (slika 1). Pri masi klavnih trupov med 90 in 100 kg se rast v dolžino precej zmanjša. Težji skupini se dolžina A, ki se meri od spodnjega roba sramne kosti do prvega vratnega vretenca, zelo malo povečuje, medtem ko se razdalja od spodnjega roba sramne kosti do spodnjega roba prvega rebra na prsnici ali dolžina B nekoliko bolj. Rast okostja je upočasnjena, a živali bi do odrasle

velikosti še rasle. Zavrtta rast pri slabo oskrbovanih, zahirahih prašičih v mladosti ima velik vpliv na končno velikost.

Za primerjavo prikazujemo tudi rezultate prašičev maternalnega hibrida 12 iz poskusa III, ki smo ga vzrejali v podobnih pogojih kot krškopoljskega prašiča (tabela 1). Dobivali so le različno količino popolne krmne mešanice, saj smo količino prilagajali potrebam prašičev. Povprečno starost prašičev hibrida 12 smo ocenili, saj smo vedeli, iz katerih gnezd izhajajo, nismo pa mogli določiti starosti posameznim živalim, ker niso bile tetovirane z ušesno številko. Lažji prašiči krškopoljske pasme in težji prašiči hibrida 12 so bili zaklani pri isti povprečni starosti, a trupi hibrida 12 so bili za 46 kg ali slabih 60 % težji od trupov krškopoljskega prašiča. Slabše rezultate pri krškopoljskih prašičih ponovno pripisujemo slabšim pogojem v času pred naselitvijo. Prašiči iz drugega poskusa so imeli v času vzreje primerne pogoje. Pri podobni masi klavnih polovic so bili prašiči hibrida 12 približno 40 dni mlajši in so imeli za dobrih 15 % boljši neto prirast. Pitanje krškopoljskega prašiča smo primerjali s pitanjem hibrida 12, ker se pri komercialnem pitanju prašiči maternalnega genotipa tudi zamastijo, primerni so za pitanje do večje telesne mase in s tem jih lahko uporabljamo za domačo predelavo. Rezultati dokazujejo, da lahko tudi pri pitanju prašičev hibrida 12 dopolnjemo konvencionalni obrok z znatnimi količinami doma pridelane voluminozne krme.

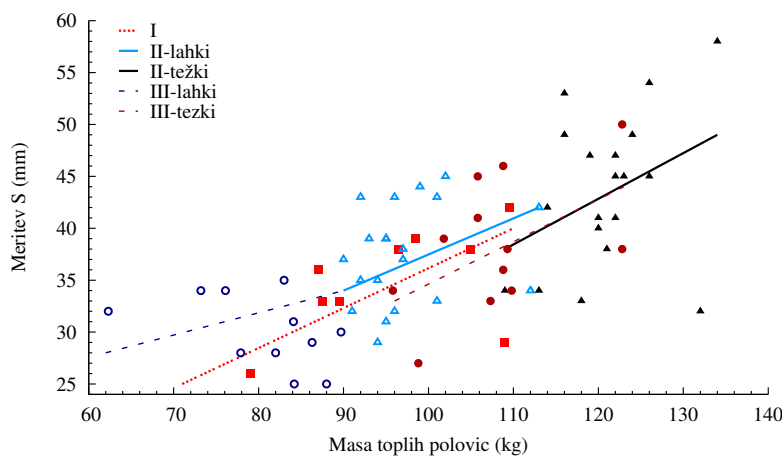

Slika 2: Klavni izplen v poskusih II in III v odvisnosti od mase toplih polovic

Klavnost ali klavni izplen predstavlja delež mase toplih klavnih polovic od telesne mase pred zakolom, zato smo ga lahko ocenili le pri prašičih v drugem in tretjem poskusu, kjer so bili prašiči pred zakolom stehani. Pri drugem poskusu smo prašiče tehtali dan ali več pred zakolom in smo maso pred zakolom dobili s korekcijo. To bi lahko bil tudi vzrok za nekoliko boljši klavni izplen (tabela 1). Klavni izplen je v poskusu II višji kot v poskusu III, verjetno je to povezano z večjo zamaščenostjo trupov. Od splošnega trenda odstopajo lažji

prašiči iz poskusa II, kjer je klavnost zlasti pri nekaterih posameznih živalih višja (slika 2). V poskusu III je bil klavni izplen krškopoljskih prašičev podoben klavnemu izplenu pri prašičih hibrida 12 (tabela 1). Glede na to, da sta bili prašičem po volji ponujeni slama in otava, je klavni izplen ugoden. Kljub 12 urnem postu pred klanjem so bila prebavila zaklanih prašičev, krmljenih z voluminozno krmo, zapolnjena z vsebino. Z maso trupov se je klavni izplen povečeval v obeh poskusih.

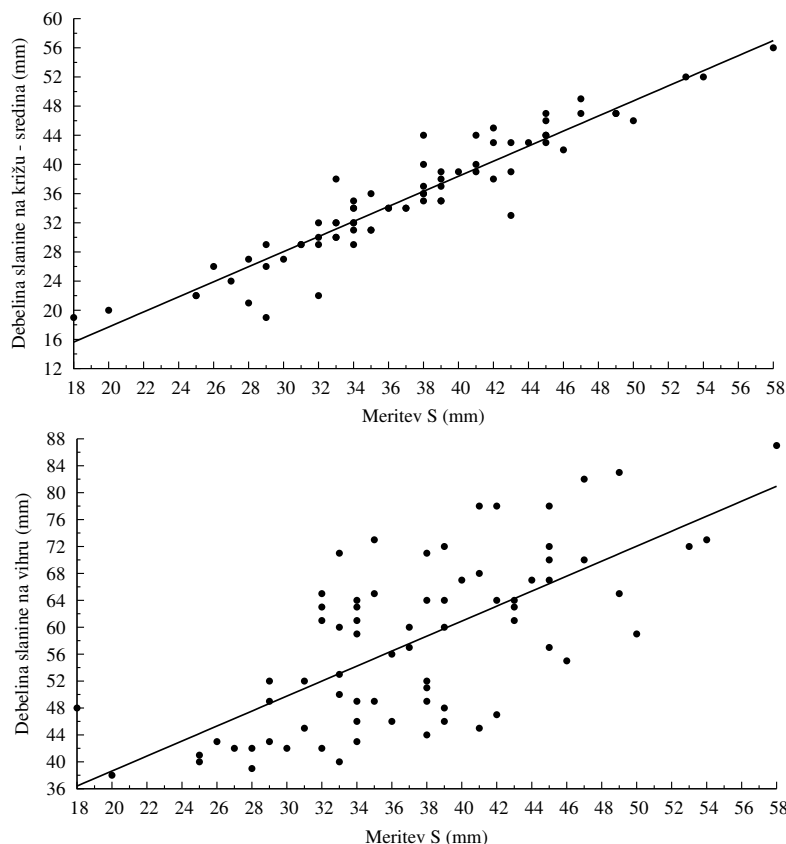
Zamaščenost trupov bomo predstavili z meritvijo S, ki jo izmerimo nad srednjo zadnjično mišico, in meritvami debeline slanine na vihru, križu in hrbtu (tabela 1). Najtanjšo meritev S (18 mm) smo izmerili pri 90 kg trupu iz poskusa III, pri najtežjih trupih pa je presegla 50 mm. Meritev S z maso toplih klavnih polovic med 70 in 140 kg enakomerno narašča (slika 3). Znotraj skupin pa smo zabeležili precejšnjo variabilnost, pri krškopoljskem prašiču je standardni odklon 2-krat večji kot pri sodobnem maternalnem genotipu. Večje razlike v zamaščenosti trupov smo dobili v poskusu II, kjer so bile živali v eni večji skupini, že ob naselitvi pa so se razlikovale po starosti in masi. Priporočeno je, da prašiče v skupino naselimo čimbolj izenačene tako po masi, starosti in genotipu. To je bilo mogoče v poskusu III, kjer smo dobili tudi manjše standardne odklone, torej so bile skupine bolj izenačene. Prašičem smo glede na maso in temperaturo določali potrebne količine krmne mešanice, zato smo se tudi bolj približali potrebam prašičev.

Slika 3: Meritev S v odvisnosti od mase toplih polovic

Meritve debeline slanine so močno korelirane. Najnižja (0.69) je korelacija med meritvijo S, ki se uporablja za določanje mesnatosti po metodi DM5, in debelino slanine na vihru (slika 4, spodaj). Korelacije med meritvijo S in drugimi debelinami slanine so večje, in sicer variirajo med 0.78 z debelino hrbtno slanine in 0.94 z meritvijo na sredini križa (slika 4, zgoraj), ki naj bi bile merjene praktično na istem mestu. Razlika je le v tem, da meritev S merimo na topli

klavni polovici, debelino slanine pa na ohlajeni polovici. Meritev S, merjena z aparatom Hennessy, se meri na sredini hrbta in je z meritvami na hladni klavni polovici praviloma bolj korelirana (korelacije nad 0.80), le z meritvijo na sredini križa manj (0.77).

Slika 4: Povezava med meritvijo S in debelinama slanine na sredini križa (zgoraj) in vihru (spodaj)

Zamaščenost trupov v poskusu III je manjša kot v poskusu II, kar nas je nekoliko presenetilo, saj bi pri pojavu nadomestne rasti pričakovali večje nalaganje maščobe. V drugem poskusu je bil glavni vir beljakovin otava, medtem ko so bili v poskusu III prašiči krmljeni s komercialno krmno mešanico za ekološke reje. V krmi so bile beljakovinske komponente. V obroku na osnovi otave in žit je tako verjetno primanjkovalo esencielnih aminokislin, kar je omejilo rast mišičnega tkiva. Iz poskusov lahko povzamemo, da lahko v veliki meri obrok

pri krškopoljskem prašiču sestavimo iz domače krme, vendar je za rast mišičnega tkiva potrebno uravnovežiti obrok, zlasti pri beljakovinah. Že samo na domači krmi pa lahko prašiči krškopoljske pasme dosežejo solidno klavno maso pri 10 mesecu starosti in tudi v skromnih pogojih zaostajajo za maternalnimi genotipi le za 20 %. Pri ugotavljanju kakovosti mesa in slanine smo ugotovili, da so porabnikom najbolj ugajali izdelki iz prašičev, ki so bili ob zakolu stari okrog 9 mesecev (Murn in sod., 2011).

17.3.2 Sestava telesa po klavnih kosih

V drugem poskusu smo opravili razsek leve hladne klavne polovice na klavne kose (tabela 2). Maso klavnega kosa smo stehali pred razsekom. Najtežja kosa pri krškopoljskem prašiču sta bila hrbet z ledji in filejem ter stegno, in sicer sta predstavljala vsak dobro petino klavnega trupa. Pri lažjih trupih je stegno v povprečju tehtalo slabih 10 kg, pri težjih trupih pa je stegno tehtalo 12.5 kg. Hrbet z ledji in filejem tehtajo dobrih 20 dkg več kot stegno. Pri komercialnih genotipih predstavlja stegno četrtno trupa, hrbet z ledji in filejem pa predstavlja 18.6 %. Delež ostalih klavnih kosov je podoben pri obeh genotipih prašičev.

Tabela 2: Povprečna masa klavnih kosov in njihov delež (%) v levi hladni klavni polovici

Klavni kos	KP - lažji		KP - težji		Sodobni genotipi	
	Masa (kg)	%	Masa (kg)	%	Masa (kg)	%
Stegno	9.90	21.4	12.47	21.5	10.62	25.0
Hrbet*	10.11	21.8	12.68	21.8	7.95	18.6
Pleče	6.28	13.6	7.71	13.3	6.04	14.2
Rebra	4.38	9.5	5.53	9.5	4.03	9.4
Vrat	5.18	11.2	6.20	10.7	3.99	9.4
Prsi	1.00	2.2	1.54	2.6	1.10	2.6
Potrebušina	2.61	5.6	3.57	6.2	2.36	5.5
Glava	3.59	7.7	4.22	7.3	3.17	7.5
Prednja golen	1.08	2.3	1.27	2.2	1.19	2.8
Zadnja golen	2.07	4.5	2.34	4.0	2.14	5.1
Skupaj	46.35		58.05		42.59	

* hrbet + ledja+ file

17.3.3 Sestava večvrednih klavnih kosov po tkivih

Z razrezom večvrednih telesnih delov smo želeli ugotoviti količino in delež mišičnega in maščobnega tkiva pri krškopoljskem prašiču (tabela 3). V stegnu je bilo okrog 7.5 % kosti ne glede na genotip. Precejšnje razlike med avtohtono pasmo in sodobnimi genotipi se pokažejo v razmerju med mišičnino in maščevjem. Tako je 55.5 % mišičnine v stegnu krškopoljskega prašiča in 71.6 % pri sodobnih genotipih. Tako je pri sodobnih genotipih petina, pri krškopoljskem prašiču pa dobra tretjina (37.1 %) podkožnega maščobnega tkiva.

Zelo podobno razmerje med mišičnino in maščevjem smo dobili pri plečih krškopoljskega prašiča, pri sodobnih genotipih pa so nekoliko bolj zamaščena kot stegna.

Še posebej se avtohtona pasma in sodobni genotipi ločijo pri sestavi hrbta z ledji in filejem (tabela 3). Čeprav je delež tega kosa pri krškopoljskem prašiču relativno večji, je mišičnine v njem za okrog 25 % manj, skoraj izključno na račun večjega deleža maščobe. Prav tako smo podobna razmerja tkiv dobili v rebrih pri avtohtoni pasmi, medtem ko so bila rebra komercialnih pitancev nekoliko bolj zamaščena kot hrbet ali pleča.

Tabela 3: Povprečna masa posameznih tkiv in njihov delež v večvrednih telesnih delih

Klavni kos	Krškopoljski prašič			Sodobni genotipi		
	Mišičnina	Maščevje	Kosti	Mišičnina	Maščevje	Kosti
Stegno (kg)	6.20	4.16	0.84	7.60	2.19	0.81
Hrbet (kg)*	4.39	6.12	0.90	4.98	2.16	0.80
Pleče (kg)	3.75	2.69	0.57	3.94	1.57	0.52
Rebra (kg)	1.94	2.77	0.49	2.19	1.54	0.28
Skupaj (kg)	16.28	15.95	2.80	18.17	7.40	2.41
Stegno (%)	55.4	37.1	7.5	71.6	20.6	7.6
Hrbet (%)*	38.5	53.6	7.9	62.7	27.2	10.1
Pleče (%)	53.5	38.4	8.1	65.2	26.0	8.6
Rebra (%)	37.3	53.3	9.4	54.3	38.2	7.0
Skupaj (%)	46.8	45.2	8.0	64.9	26.4	8.6

* hrbet + ledja+ file

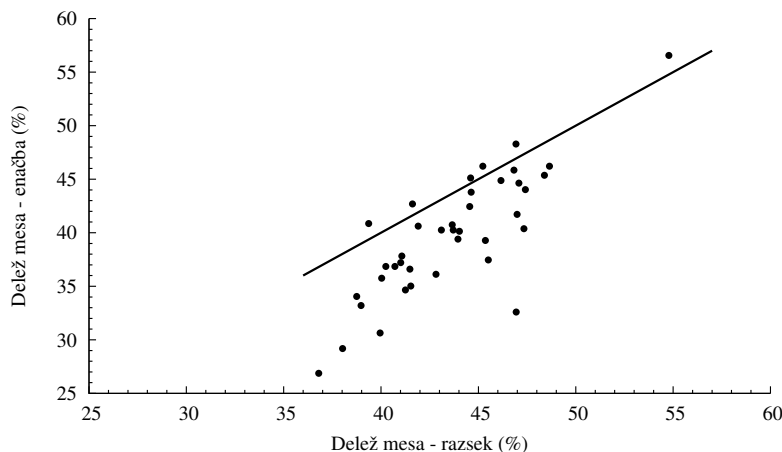
Čeprav je bila skupna masa razrezanih kosov manjša pri sodobnih prašičih, je bilo v njih za 2 kg več mišičnine, medtem ko je bilo pri krškopoljskem prašiču prirejena dvakratna količina maščobnega tkiva. V opazovanih kosih pri krškopoljskem prašiču priredimo enako količino mesa kot maščobe, pri sodobnih genotipih je mišičnine slabi dve tretjini, maščobnega tkiva pa dobra četrtina. Ker so ostali kosi bolj zamaščeni, so razlike v celotnem trupu še nekoliko večje.

17.3.4 Mesnatost

Mesnatost smo ocenili na 40 levih hladnih klavnih polovicah iz poskusa II. Polovico smo razrezali na klavne kose in potem ločili tkiva na mišično tkivo, maščobno tkivo, kosti in ostalo. Za oceno mesnatosti smo uporabili maso mesa in maso kosov za stegno, hrbet, ledja, file in pleča. Mesnatost trupa smo ocenili iz mesnatosti večvrednih telesnih delov in uporabili korekcijo, ki se priporoča pri sodobnih mesnatih genotipih.

Mesnatost posameznih prašičev, ocenjena na osnovi večvrednih telesnih delov, variira med 37 % in 50 % (slika 5). Le eden prašič je imel mesnatost 55 %. To je bila lažja in najšibkejša svinjka v skupini. Mesnatost pri prašičih krškopoljske pasme je pričakovano nižja kot mesnatost živali sodobnih genotipov iz linije klanja (<http://agri.bf.uni-lj.si/Enota/?q=node/4>).

Pred uvajanjem sodobnih genotipov so izdelki iz maščobnega tkiva imeli precejšnjo vlogo v prehrani ljudi, zato predniki niso izvajali selekcije na večjo mesnatost. Zamaščenost je večja tudi zaradi tega, ker so prašiči zaklani pri večji masi kot komercialni pitanci, kjer je povprečna masa klavnih trupov primerljiva s povprečjem lažjih klavnih trupov iz poskusa II.

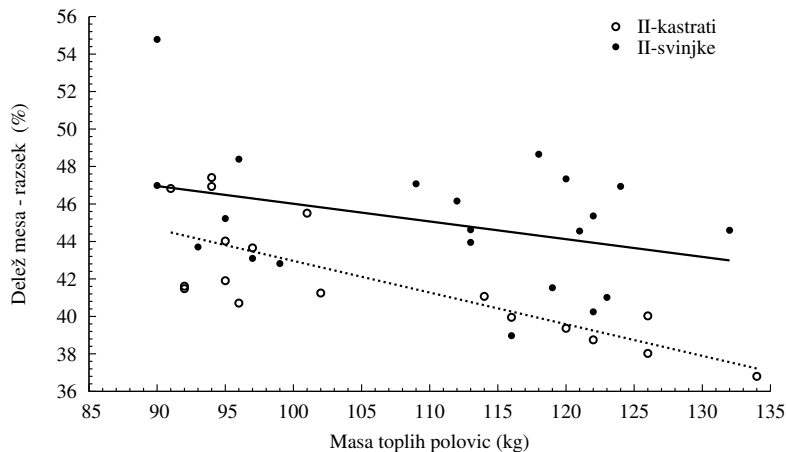

Slika 5: Mesnatost krškopoljskih prašičev pri razseku in ocenjena po enačbi DM5

Razhajanje med oceno mesnatosti, ocenjene na osnovi razseka večvrednih telesnih delov, precej odstopa od mesnatosti po DM5 metodi. Črta na sliki 5 predstavlja mesnatost, pri katerih so trupi enako ocenjeni po obeh metodah. Po enačbi DM5 dobimo nižje vrednosti kot po delnem razseku. To je nekoliko nenavadno, saj bi pričakovali, da je mesnatost pri mastnih trupih po enačbi DM5 precenjena. Porazdelitev mišičnega in maščobnega tkiva po telesnih delih se med avtohtonimi pasmami in sodobnimi genotipi precej razlikuje, zato sodimo, da je mesnatost izračunana iz razseka večvrednih telesnih delov verjetno precenjena. Pri sodobnih genotipih je delež večvrednih telesnih delov v trupu večji, mesnatost posameznih kosov pa večja kot pri avtohtoni pasmi. Tudi enačba DM5, ki jo uporabljamo na liniji klanja, ni primerna za ocenjevanje mesnatosti prašičev krškopoljske pasme. DM5 enačbo uporabljamo pri trupih težjih od 50 kg in lažjih od 120 kg, trupi krškopoljskih prašičev pa pogosto presegajo to maso. Prav tako pri razseku ni bilo vključenih prašičev s tako debelim podkožnim maščobnim tkivom (meritev S) in tanjšo hrbtno mišico (meritev M). Ocenjena mesnatost po enačbi DM5, ki jo uporabljamo na liniji klanja za ocenjevanje kakovosti klavnih polovic pri sodobnih genotipih, je mesnatost pri zamaščenih trupih precenjena.

Mesnatost prašičev krškopoljske pasme se z maso toplih klavnih polovic zmanjšuje, razlike se nakazujejo tudi v spreminjanju deleža mesa z maso toplih polovic med spoloma (slika 6). Pri lažjih trupih (pod 95 kg) svinjk znaša povprečje za mesnatost po razseku 46.5 %, medtem ko je mesnatost pri težjih trupih (120 kg) za 2.4 % manjša. Svinjke z lažjimi trupi imajo za

2.7 % večjo mesnatost kot enako težki kastrati. Se pa z rastjo počasneje zamastijo, zato je razlika v mesnatosti trupov pri težjih trupih večja (za 4.5 %). Pri težjih trupih (120 kg) znaša mesnatost 44.1 % pri svinjkah in 39.6 % pri kastratih. Mesnatost je bolj variabilna pri svinjkah kot kastratih.

Slika 6: Spreminjanje mesnatosti z maso toplih klavnih polovic pri svinjkah in kastratih krškopoljskega prašiča

Svinjke in kastrati so bili uhlevljeni samo v eni skupini, zato niso bili krmljeni prilagojeno tako, da bi se počasneje zamaščevali. Tudi v rejah krškopoljskega prašiča, kjer redijo prašiče za trg, se priporoča ločeno pitanje po spolu znotraj starostnih skupin. Krškopoljske prašiče do 60 kg krmimo po volji, po 60 kg pa omejujemo tako energetske bogate sestavine (žita) kot sestavine bogate z dragimi beljakovinami. V obroku je beljakovinsko komponento krme predstavljala le kakovostna otava po volji, energetske pa omejene količine žit in bi jo lahko označili kot skromno. Ob pomanjkanju esencijelnih aminokislin lahko pričakujemo nekoliko manjše nalaganje mišičnine in povečano nalaganje maščobe. Prašičem krškopoljskega prašiča lahko pokladamo po volji kakovostno svežo ali konzervirano travno-deteljno mešanico. Pomembno je, da je odkos zgodnji, in sicer pred latenjem. Za zimsko obdobje pa lahko odkos posušimo ali siliramo. Dodajamo pa dopolnilno krmno mešanico na osnovi žit kot energetske komponente in z beljakovinami stročnic dopolnimo beljakovinske komponente. Količino krmne mešanice uravnavamo glede na potrebe pitancev glede na starost in okolje. Če je v hlevu hladno (nizke zimske temperature), potrebujejo prašiči dodatno energijo za vzdrževanje telesne toplote.

Do enačbe, ki bi dovolj natančno ocenjevala klavne trupe, bi lahko prišli z popolnem razseku vseh telesnih delov pri najmanj 120 živalih, vendar pa sodimo, da mesnatost ni najprimernejši kriterij za ocenjevanje kakovosti klavnih trupov pri krškopoljskem prašiču. Prireja je

usmerjena v izdelke s posebno, tradicionalno kakovostjo in je potrebno pri prometu s klavnimi prašiči ceno prašičev ali njihovih trupov postaviti dogovorno po drugih, specifičnih kriterijih, ki zagotavljajo to kakovost. Ker pa sodobni kupec ne išče preveč zamaščenih prašičev, lahko mesnatost izboljšamo s pravilnim krmljenjem in rejo po skupinah.

17.4 Zaključki

- V ekološki reji moramo poskrbeti, da tudi prašiči krškopoljske pasme dobijo zadostne količine krme v vseh fazah rasti in z ureditvijo krmišč poskrbimo za zmanjšane izgube krme.
- Primerno oskrbovani prašiči krškopoljske pasme bodo sicer zaostajali v neto dnevnem prirastu kot moderni maternalni genotipi za 15 do 20 %.
- V poskusu smo ugotovili, da je stegno relativno manjše pri krškopoljskem prašiču (21 %) kot pri sodobnih genotipih (25 %), večji pa je delež hrbta z ledji in filejem, in sicer 22 % pri krškopoljskem prašiču, kar je za slabe 4 % več kot pri sodobnih genotipih. Delež ostalih kosov je podoben.
- Pri krškopoljskem prašiču je v klavnih kosih znatno več maščobnega tkiva kot pri sodobnih, kjer dobimo več mišičnine. Med lažjimi in težjimi klavnimi trupi nismo zasledili pomembnih razlik v sestavi trupa po klavnih kosih.
- Mesnatost krškopoljskega prašiča ne moremo oceniti z obstoječimi metodami, saj enačbe veljajo le za mesnate trupe, zamaščenost trupov krškopoljskega prašiča pa znatno odstopa tudi od zamaščenih trupov sodobnih genotipov. Prav tako se krškopoljski prašiči koljejo pri večjih telesnih masah. Težji prašiči so bolj zamaščeni.
- Ocena mesnatosti na osnovi razseka večvrednih telesnih delov je precenjena, saj je preračun na trup narejen s korekcijskim faktorjem za mesnate prašiče. Za boljšo oceno bi potrebovali razsek, kar pa glede na število zaklanih prašičev ni smiselno. Mesnatost pri krškopoljskem prašiču tudi naj ne bila prevladujoče merilo kakovosti klavnih trupov.